

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา สำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในด้านวัตถุประสงค์การจัดค่าย การวางแผนการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมในระหว่างอยู่ค่าย ระยะเวลาในการจัดค่าย บุคลากรที่มีส่วนร่วมในการจัด และค่าเงินกิจกรรมค่ายงบประมาณ การประเมินผล และข้อเสนอแนะในการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้รับผิดชอบโครงการค่ายสิ่งแวดล้อม จำนวน 21 คน ครูที่เป็นคณะทำงาน จำนวน 105 คน และนักเรียนที่เคยเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 210 คน รวมประชากรและตัวอย่างประชากร ทั้งหมด 336 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 มี 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบเลือกตอบเกี่ยวกับสภาพภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบเลือกตอบเกี่ยวกับสภาพการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามความคิดเห็นของครูที่เป็นคณะทำงาน ฉบับที่ 3 มี 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบเลือกตอบเกี่ยวกับสภาพภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นข้อความถามแบบมาตราส่วนประเมินค่าเกี่ยวกับปัญหาการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามความคิดเห็นของนักเรียนที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างค่ายตนเองทั้งหมด ได้รับแบบสอบถาม คืนจากครูผู้รับผิดชอบโครงการ 21 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ครูที่เป็นคณะทำงาน 105 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และนักเรียนที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อม 210 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สภาพการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา สำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูผู้รับผิดชอบโครงการ

1.1 วัตถุประสงค์การจัดค่ายสิ่งแวดล้อม

ครูผู้รับผิดชอบโครงการส่วนใหญ่ มากกว่าร้อยละ 70 มีความเห็นว่าแหล่งข้อมูลในการ

กำหนดวัตถุประสงค์ของค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษาจากลักษณะสภาพพื้นที่ที่เป็นสถานที่ในการจัดค่าย และ
สถานการณ์แนวโน้มของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

ในส่วนของวัตถุประสงค์ของการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียนที่เป็นสมาชิก
ค่าย ครูผู้รับผิดชอบโครงการส่วนใหญ่ต้องการให้นักเรียนมีความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น และ
ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นลำดับรองลงมา

1.2 การวางแผนการดำเนินงาน

ในการวางแผนการดำเนินงานด้านกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ครูผู้รับ
ผิดชอบโครงการส่วนใหญ่ ใช้การจัดนิทรรศการเนื่องในวันสำคัญเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จัดโครงการรณรงค์
ความสภาพปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียน และการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมในความสำเร็จระดับเดียวกัน คิดเป็น
ร้อยละ 76.19

สำหรับนโยบายในการจัดกิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 70 เป็นโครงการ
ของหมวดวิชา และโครงการของชุมนุมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วิธีการวางแผนดำเนินงาน ส่วนใหญ่เป็นการวางแผนร่วมกันของครูผู้รับผิดชอบโครงการ ครู
ในหมวดวิชา ครูที่ปรึกษาชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และคณะกรรมการนักเรียน

ในด้านความต่อเนื่องของโครงการพบว่าส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 70 เป็นโครงการ
ต่อเนื่องทุกปี

ในส่วนของการวางแผนการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย ครูผู้รับผิดชอบ
โครงการส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 60 ให้ความสำคัญกับอุปกรณ์การสื่อสาร และการมีเจ้าพนักงานดูแล
รักษาความปลอดภัย

สำหรับการกำหนดสถานที่ในการจัดค่าย ครูผู้รับผิดชอบโครงการส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 60
ให้ความสำคัญกับสถานที่ที่มีจุดเด่นทางธรรมชาติอย่างใดอย่างหนึ่งที่ควรค่าแก่การศึกษา

1.3 การจัดกิจกรรม

ครูผู้รับผิดชอบโครงการส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 70 จัดเนื้อหาของกิจกรรมในค่ายสิ่งแวดล้อม
โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายในประเทศ และเรื่องการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า

สำหรับสถานที่ที่ใช้ในการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ มากกว่าร้อยละ 70 ใช้อุทยานแห่งชาติ
เป็นสถานที่ในการจัดค่าย

การขอความร่วมมือในการจัดกิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 80 ขอความร่วมมือ
จากกรมป่าไม้

วิธีการดำเนินกิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 85 ใช้บทปฏิบัติการ คือคู่มือในการทำกิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา

ลักษณะกิจกรรมที่ใช้ในการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมที่ใช้มากที่สุดคือ กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ รองลงมาคือ กิจกรรมดูนก กิจกรรมดูดาว และปรากฏการณ์ท้องฟ้า การจัดกิจกรรมศึกษาเฉพาะเรื่อง เช่น ป่าชายเลน แหล่งน้ำใต้ดิน สภาพดิน และปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน

การจัดกิจกรรมการใช้ชีวิตประจำวันของชาวค่ายครูผู้รับผิดชอบโครงการส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 95 ให้ความสำคัญกับการลดปริมาณการใช้ทรัพยากร

วิธีการดำเนินการของคณะทำงานหลังจากแล้วเสร็จจากภาระกิจในแต่ละวัน ส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 80 เป็นการทบทวน อภิปรายถึงผลการดำเนินกิจกรรมแต่ละวัน และเตรียมความพร้อมสำหรับกิจกรรมวันต่อไป

การดำเนินหลังจากกิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อมสำเร็จตามโครงการ ส่วนใหญ่ให้นักเรียนประเมินผลที่ได้จากการร่วมกิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อม จัดนิทรรศการแสดงผลงานการอยู่ค่ายสิ่งแวดล้อม ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อนำมาพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเป็นกิจกรรมต่อเนื่อง ตามลำดับ

1.4 ระยะเวลา

ครูผู้รับผิดชอบโครงการส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 50 กำหนดระยะเวลาในการอยู่ค่ายสิ่งแวดล้อม มากที่สุดในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์

จำนวนวันที่ใช้ในการจัดกิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ ใช้จำนวน 3 วัน

1.5 ด้านบุคลากร

บุคลากรที่เป็นคณะทำงานในการจัดกิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 60 มาจากผู้สมัครใจและสนใจการทำงานด้านสิ่งแวดล้อม

บุคลากรในการจัดกิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่เป็นครูหมวดวิชาวิทยาศาสตร์ รองลงมาคือหมวดสังคมศึกษา

สำหรับวิทยากรที่ใช้ในการให้ความรู้และเป็นผู้นำกิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อมพบว่าส่วนใหญ่มาจากเจ้าพนักงานของกรมป่าไม้ รองลงมาคือเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ในส่วนของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่มาจากการรับสมัครทั่วไปจากนักเรียนที่สนใจ รองลงมาคือนักเรียนที่เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.6 ด้านงบประมาณ

แหล่งที่มาของงบประมาณ ในการจัดกิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 90 มาจากการเก็บค่าใช้จ่ายจากนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

1.7 ด้านการประเมินผล

วิธีการประเมินผลการจัดค่ายสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 90 ใช้วิธีการออกแบบสอบถาม ประเภทพฤติกรรมที่ใช้ในการประเมิน ส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 80 เป็นการประเมินพฤติกรรมที่แสดงออกต่อการจัดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลที่ได้จากการประเมินผลพบว่าการนำไปปรับปรุงในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไปเสมอ ถึงร้อยละ 100

2. ปัญหาในการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา สำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของครูที่เป็นคณะทำงาน

โดยรวมและโดยรายข้อ ครูที่เป็นคณะทำงานเห็นว่าปัญหาในการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นปัญหาปานกลางยกเว้นปัญหาด้านระยะเวลาและช่วงเวลาในการจัดค่าย มีความเห็นว่าเป็นปัญหามาก

3. ปัญหาในการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา สำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาตามความคิดเห็นของนักเรียนที่เคยเข้าค่ายสิ่งแวดล้อม

โดยรวมและโดยรายข้อ พบว่านักเรียนที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษาเห็นว่าปัญหาการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้านการวางแผนดำเนินงาน ด้านการจัดกิจกรรม ด้านระยะเวลาและช่วงเวลาด้านสถานที่ เป็นปัญหาปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายได้ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์การจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา

ด้านวัตถุประสงค์การจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าครูผู้รับผิดชอบโครงการ ส่วนใหญ่กำหนดวัตถุประสงค์ตามลักษณะสภาพของพื้นที่ที่เป็นสถานที่ในการจัดค่ายทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูผู้รับผิดชอบโครงการต้องการให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะด้านป่าไม้และสัตว์ป่าซึ่งพบว่าร้อยละ 71.43 เน้นกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจากรุנית์ จันละฉา (2536:151) ที่พบว่า จุดประสงค์ที่ครูผู้สอนวิชาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เน้นค่อนข้างน้อย คือการให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ

การให้ความสำคัญของแหล่งข้อมูลในการกำหนดวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยพบว่าครูผู้รับผิดชอบโครงการให้ความสำคัญกับสถานการณ์ และแนวโน้มของปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูผู้

รับผิดชอบโครงการให้ความสำคัญกับสถานการณ์ และแนวโน้มของปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้รับผิดชอบโครงการต้องการให้ นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม มีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมแก้ไขวิกฤตการณ์ทางสิ่งแวดล้อมที่สังคมกำลังเผชิญอยู่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับความ คิดเห็นของ อุลลพงษ์ วัฒนเสรี (2535:337) ที่กล่าวว่า ในการจะนำผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของ การศึกษาสิ่งแวดล้อม จะต้องนำเอาข้อมูลสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมที่แท้จริง มาแยกแยะศึกษาตามความรู้ หลักด้านต่าง ๆ ที่ได้เรียนมา

วัตถุประสงค์ของการจัดค่ายที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียน ที่เข้าร่วมกิจกรรมผลการวิจัยพบว่า ครูผู้รับผิดชอบโครงการต้องการให้นักเรียนมีความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครู ผู้รับผิดชอบโครงการส่วนใหญ่ต้องการให้ผู้เรียนตระหนักในความรู้สึกลึกซึ้งที่จะต้องมีส่วนร่วม ในการที่จะรับรู้ และแก้ไขปัญหามูลฐานะสมาชิกของสังคมที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันจึงสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของสิ่งแวดล้อม ศึกษาจากการประชุมที่เมือง Tbilisi ประเทศรัสเซีย (UNESCO 1987:26-27) กำหนดว่าเพื่อช่วย ให้บุคคลและสังคมได้มีความตระหนักและมีความรู้สึกที่ไวต่อสิ่งแวดล้อมทั้งมวลและปัญหาที่เกิดขึ้น

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบประเด็นที่เป็นข้อสังเกต คือ การให้ความสำคัญกับแหล่งข้อมูล ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า ให้ความสำคัญกับจุดประสงค์ของสิ่งแวดล้อม ศึกษาน้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 4.76 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูไม่มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการและ วัตถุประสงค์ของสิ่งแวดล้อมศึกษาอย่างแท้จริง ซึ่งจากผลการวิจัยปัญหาการจัดค่ายสิ่งแวดล้อม พบว่า ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาในระดับปานกลาง

1.2 การวางแผนดำเนินงาน

การวางแผนดำเนินงานจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าครูผู้รับผิดชอบโครงการ วางแผนการดำเนินงานร่วมกับครูในหมวดวิชาหรือครูในชุมนุม และคณะกรรมการนักเรียนซึ่งวิธีการ ดังกล่าวเป็นวิธีการเหมาะสม ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมตามหลักการ ร่วมคิด ร่วมวางแผนและ ร่วมปฏิบัติซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุรัตน์ จันตะณา (2536:152) ที่พบว่าครูผู้สอนวิชาประชากร และสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ได้ร่วมกันวางแผนและดำเนินการร่วมกับนักเรียน

1.3 การจัดกิจกรรม

ด้านการจัดกิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าครูผู้รับผิดชอบโครงการส่วนใหญ่ คำนึงถึงความสอดคล้องกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายในประเทศ และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการรับรู้ข่าวสารและข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมมีมากข้อมูลดังกล่าวสามารถ

ช่วยให้นักเรียนวิเคราะห์ความสำคัญของปัญหา กำหนดแนวทางในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาในระดับที่สามารถกระทำได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชีรา เลิศวิสุทธิไพบูลย์ (2537:82) พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ได้รับความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจากแหล่ง ความรู้ ทั้งจากบิดามารดา ครูอาจารย์ จากหนังสือ วารสารนิตยสาร รวมทั้งสื่อมวลชนต่าง ๆ และรายงานการประชุมทางวิชาการที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษ ากรวิชาการ (2538:7) พบว่าการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาควรให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง เกิดจิตสำนึกและความรับผิดชอบที่จะอนุรักษ์ เสริมสร้างและพัฒนาสิ่งแวดล้อมรู้จักแสวงหาข้อมูลสารสนเทศ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สามารถกำหนดปัญหา และตัดสินใจลงมือดำเนินการ

ด้านวิธีการดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่ใช้บทปฏิบัติการและการเดินป่าศึกษาธรรมชาติทั้งนี้อาจเป็น เพราะว่าคุณผู้รับผิดชอบโครงการส่วนใหญ่เป็นครูหัวหน้าหมวดวิชาวิทยาศาสตร์ซึ่งใช้บทปฏิบัติการของคำย วิทยาศาสตร์เป็นหลักสำหรับการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ เนื่องจากสถานที่จัดค่ายส่วนใหญ่เป็นเขตอุทยาน แห่งชาติซึ่งได้จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติและแผนที่เดินป่าสำหรับบุคคลทั่วไป จึงเหมาะที่จะจัดกิจกรรม ในลักษณะดังกล่าว

1.4 ระยะเวลา

ด้านระยะเวลาผลการวิจัยพบว่าครูผู้รับผิดชอบโครงการส่วนใหญ่กำหนดช่วงระยะเวลาในการ จัดค่ายสิ่งแวดล้อมในวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ และใช้จำนวนวันในการจัดค่าย 3 วัน ทั้งนี้อาจเป็น เพราะว่าการจัดกิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อมมีนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมจากระดับชั้นต่าง ๆ หลายระดับ การ จัดกิจกรรมในช่วงวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ จึงเกิดผลกระทบต่อการเรียนการสอนปรกติน้อยที่สุด

1.5 บุคลากร

ด้านบุคลากร ผลการวิจัยพบว่าครูผู้รับผิดชอบโครงการค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษาส่วนใหญ่ เป็นครู ในหมวดวิชาวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าลักษณะของหมวดวิชาที่มีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่มาก สำหรับบุคลากรในส่วนคณะทำงานมาจากครูที่ สัมผัสใจและสนใจการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า จากข้อมูลสภาพทั่วไปของครูที่ เป็นคณะทำงานส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรมความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม (ตารางที่ 3) ทำให้ครูมีความเข้าใจ และตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

1.6 งบประมาณ

ด้านงบประมาณ ผลการวิจัยพบว่าแหล่งที่มาของงบประมาณในการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา

ส่วนใหญ่มาจากการเก็บค่าใช้จ่ายจากนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมในสถานศึกษามืออยู่หลากหลาย ในการศึกษาสถานนอกสถานที่ เช่น กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด ทักษะศึกษา ผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง

1.7 การประเมินผล

ด้านการประเมินผล ผลการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่ใช้วิธีการออกแบบสอบถาม และการสังเกตเป็นการประเมินพฤติกรรมและการแสดงออกต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา เน้นทักษะการปฏิบัติเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในลักษณะการศึกษานอกเมือง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ วราพร ศรีสุพรรณ (2539:76) ว่าในกรณีที่เป็นการจัดค่ายสำหรับเยาวชนวัยตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไปค่ายควรจัดโอกาสให้เยาวชนคิดและแลกเปลี่ยนทัศนในเรื่องความหมายและคุณค่าของชีวิต เพื่อให้เยาวชนสามารถแสวงหาเป้าหมายในการดำรงชีวิตของตนได้อย่างเหมาะสม คือสามารถมีความสุขได้โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมจนเกินไปนัก

2. ปัญหาการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา สำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูที่เป็นคณะทำงาน

ผลการวิจัยพบว่า ทุกด้านเป็นปัญหาปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูที่เป็นคณะทำงานส่วนใหญ่เป็นครูวิทยาศาสตร์ และเคยเข้ารับการอบรมความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และทำงานด้วยความสมัครใจและสนใจกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว จึงมีเจตคติและมโนทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมดีกว่าครูทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาโรจน์ มิน้อย (2534:13) พบว่าครูสังคมศึกษาที่ได้ศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมมา 5 รายวิชาขึ้นไปและเคยเข้ารับการอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษามีมโนทัศน์สิ่งแวดล้อมศึกษา สูงกว่าครูสังคมศึกษาที่ได้ศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมมา 5 รายวิชาขึ้นไปแต่ไม่เคยเข้ารับการอบรมด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา

เมื่อพิจารณาในรายละเอียด แต่ละข้อ พบว่าข้อที่เป็นปัญหามากสำหรับครูที่เป็นคณะทำงานคือ ด้านการวางแผนการดำเนินงานในการสำรวจพื้นที่เพื่อหาข้อมูลมาวางแผนการดำเนินงาน ทำได้ยาก เนื่องจากครูมีภาระหน้าที่ในการสอนและรับผิดชอบกิจกรรมในโรงเรียนอยู่มาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุฑาทิพย์ พุทธิเกิด (2537:341) พบว่าปัญหาการจัดทำแผนการสอนและการเตรียมการสอนของครูส่วนใหญ่ มีปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการจัดทำ เนื่องจากครูมีภาระหน้าที่รับผิดชอบมาก ผลการวิจัยครั้งนี้ยังพบข้อที่เป็นปัญหาอีกคือ การขาดสื่ออุปกรณ์ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมภาคสนาม เช่น กล้องส่องทางไกล กล้องจุลทรรศน์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัญหาด้านราคา อุปกรณ์ดังกล่าวมีราคาสูงเมื่อเทียบกับความจำเป็นในการใช้สื่อ ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินผลการใช้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและ

ตอนปลาย (ฉบับปรับปรุง 2533) ของกรมวิชาการ (2538:7) ที่พบว่าโรงเรียนเป็นจำนวนมากระบุว่าขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ด้านการสอน และหนังสืออ้างอิงสำหรับครูข้อสังเกตที่เป็นปัญหามากในการจัดค่ายสิ่งแวดลอมศึกษาตามความคิดเห็นของครูที่เป็นคณะทำงานที่น่าสนใจ คือในด้านระยะเวลา พบว่าการจัดค่ายสิ่งแวดลอมศึกษาในช่วงวันเรียนปกติมักประสบปัญหาเรื่องเวลาเรียนของนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันกิจกรรมที่ใช้เวลาเรียนปกติของนักเรียนมีอยู่มากเช่นกิจกรรมค่ายลูกเสือ ค่ายเนตรนารี ค่ายสุภาวชาด กิจกรรมค่ายรักษาดินแดนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กิจกรรมค่ายผู้นำนักเรียน และกิจกรรมที่เป็นตัวแทนร่วมกับองค์กรหรือหน่วยงานอื่น ๆ เป็นต้นการจัดค่ายในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ มีระยะเวลาจำกัดทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมศึกษาที่มีอยู่อย่างหลากหลายได้อย่างเหมาะสม และการจัดค่าย ในช่วงระยะที่ตรงกับเทศกาลจะประสบปัญหาถูกรบกวนจากบุคคลอื่น ๆ ในการปฏิบัติกิจกรรม

สำหรับที่เป็นปัญหาน้อย คือ ฝ่ายบริหารไม่เห็นด้วยในการจัดกิจกรรมนอกสถานศึกษาในลักษณะค่ายพักแรมธรรมชาติ แสดงว่าปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษา ไม่เป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรมด้านค่ายสิ่งแวดลอมศึกษาทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารเห็นความสำคัญของสภาพปัจจุบันและปัญหาของสิ่งแวดลอมที่เกิดขึ้นทั้งภายในและต่างประเทศ จากสื่อต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจารุพันธ์ จันตะณา (2536:154) พบว่า ผู้บริหารสร้างขวัญและกำลังใจโดยการยกย่องชมเชย และให้กำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนประจำกรกับสิ่งแวดลอม ทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร

3. ปัญหาการจัดค่ายสิ่งแวดลอมศึกษา สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษากรุงเทพ ตามความคิดเห็นของนักเรียนที่เคยเข้าร่วมกิจกรรม

ผลการวิจัยพบว่าปัญหาทุกด้านเป็นปัญหาปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของครูที่เป็นคณะทำงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเป็นการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งครูและนักเรียน ดังปรากฏในส่วนการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งกระตุ้นให้ครูต้นตัวที่จะหาวิธีการที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ลัดดาวัลย์ กัณหาสุวรรณ (2540:40) ที่ว่ากิจกรรมค่ายสามารถกระตุ้นให้ครูผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมค่ายต้นตัวที่จะศึกษาหาความรู้ และเทคนิคในการจัดกิจกรรมเพื่อเอาชนะได้อีกด้วย และเหตุผลอีกประการหนึ่งคือค่ายสิ่งแวดลอมช่วยให้เยาวชนมีความเพลิดเพลิน มีโอกาสสัมผัสกับธรรมชาติแวดลอมอย่างมีคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ วราพร ศรีสุวรรณ (2539:75-76) ที่ว่าค่ายสิ่งแวดลอมสามารถจัดโอกาสให้เยาวชนมีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย และพึ่งพาธรรมชาติ ค่ายสิ่งแวดลอมสามารถจัดโอกาสให้เยาวชนได้สัมผัสกับธรรมชาติแล้วทำความเข้าใจสภาวะธรรมชาติตามความเป็นจริง

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละข้อพบว่า มีข้อที่เป็นปัญหานั้นที่เป็นประเด็นน่าสนใจ คือการจัดค่ายวันหยุดหรือช่วงเทศกาลมักถูกรบกวนจากบุคคลอื่น แตกต่างจากครูที่เป็นคณะทำงาน ที่เห็นว่าเป็นปัญหามาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูจะระมัดระวังในเรื่องของความปลอดภัย และแบบในการปฏิบัติที่เหมาะสม ส่วนนักเรียนอยู่ในวัยเรียนรู้ ค่อนข้างกับประสบการณ์แปลกใหม่ที่หลากหลาย เห็นว่าการจัดช่วงเทศกาลทำให้มีโอกาสพบปะผู้คน และกิจกรรมที่น่าสนใจด้วยตนเอง ผลการวิจัยในครั้งนี้ยังพบปัญหานั้นคือ การที่โรงเรียนใช้สถานที่เดิมในการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมแต่ละครั้งทำให้ความสนใจ ในการเข้าร่วมกิจกรรมมีน้อย แสดงว่านักเรียนเห็นว่าการใช้สถานที่เดิมไม่เป็นอุปสรรคในการเข้าค่าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประสบการณ์ในการเข้าค่ายศึกษาระดมชาติมีน้อย ทำให้ความสนใจในสถานที่อื่นเป็นเขตอุทยานแห่งชาติที่มีลักษณะเด่นทางธรรมชาติที่หลากหลาย ยังคงดึงดูดความสนใจให้นักเรียนอยากเข้ามาศึกษาหาความรู้ และประสบการณ์การใช้ชีวิตกับธรรมชาติอยู่มาก

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัย พบว่าครูที่เป็นคณะทำงานส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดค่ายสิ่งแวดล้อม เห็นสมควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ หน่วยงานนิเทศก์ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กรมป่าไม้ มหาวิทยาลัย สถาบันราชภัฏ จัดโครงการฝึกอบรมความรู้ และทักษะการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มีประสิทธิภาพเกิดผลในทางปฏิบัติหน้าที่เหมาะสมต่อไป

2. จากผลการวิจัย พบว่าปัญหาในการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษาประเด็นหนึ่งที่เป็นปัญหามากคือขาดสื่อ อุปกรณ์ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมภาคสนาม เช่น กล้องส่องทางไกล กล้องจุลทรรศน์ แว่นขยาย เทอร์โมมิเตอร์ จากปัญหาดังกล่าวเห็นสมควรให้มีการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษาในลักษณะที่เน้นวิธีปฏิบัติที่เป็นวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อพัฒนาเจตคติและความตระหนัก ในการใช้ชีวิตชาวค่ายในลักษณะประหยัดทรัพยากรและลดการพึ่งพาเทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษาในเขตการศึกษาอื่น ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบ และหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบและวิธีการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

2. ควรมีการนำเสนอรูปแบบ และวิธีการการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยยึดจุดประสงค์และหลักการของสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับสถานศึกษาและองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมต่อไป

3. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษาของสถานบันการศึกษา องค์กรเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเปรียบเทียบและหาแนวทางในการจัดค่ายสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มีประสิทธิภาพสำหรับเด็กและเยาวชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย